

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Natalie Jahnická

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu

Výcvik a použití psů pro celní správu
Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. et Mgr. Miloš Fiala, Ph.D.

Vypracovala:
Natalie Jahnická

Praha, 2021

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracovávala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

.....

Podpis

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své bakalářské práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto bakalářskou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Et Mgr. Milošovi Fialovi, Ph.D., který mi po celou dobu psaní práce radil a předával své připomínky. Poděkování patří také Ing. et Mgr. Josefu Viláškovvi za konzultace a cenné rady při psaní této práce. Velké poděkování patří i nrap. Jiřímu Zatloukalovi za možnost osobní schůzky a kynoložce u Celní správy ČR Martině Strnadové za poskytnuté materiály pro psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji mé rodině i kamarádům za trpělivost a za jejich podporu po celou dobu mého studia na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze.

Abstrakt

Název: Výcvik a použití psů pro celní správu.

Cíle: Cílem této bakalářské práce je vytvoření souboru informací o metodách výcviku psů a jejich použití pro účely Celní správy České republiky.

Metody: Pro vypracování této práce bylo použito vyhledání studijních pramenů a jejich rozbor. Dále pak byla využita metoda rešerše, analýzy a syntézy získaných studijních pramenů.

Výsledky: Výsledkem této práce je dokument, který podává souhrnné informace o výcviku a použití služebních psů pro Celní správu České republiky a přehled nejvyužívanějších plemen, která jsou vybírána do služební kynologie.

Klíčová slova: kynologie, integrovaný záchranný systém, Celní správa České republiky, psi, výcvik psa.

Abstract

Title: Training and use of dogs for the customs.

Objectives: The objective of this Bachelor Thesis is creation of a summary of information concerning training methods and their use for Customs of the Czech Republic.

Methods: The developmet of this thesis was supported by study material search and its analysis. Furtermore, the methods of research, analysis and synthesis of the obtained documents were used.

Results: The result of this thesis is a document that offers a summarised information concerning service dog training for the purpose of use by the Customs of the Czech Republic and an overwiev of the most used breeds chosen for these purposes.

Keywords: cynology, integrated rescue system, Customs of the Czech Republic, dogs, dog training.

Obsah

Seznam použitých zkratk:	9
1 Úvod	10
2 Teoretická východiska	12
2.1 Integrovaný záchranný systém	12
2.1.1 Struktura a složky integrovaného záchranného systému	13
2.1.2 Operační střediska	15
2.2 Základní složky integrovaného záchranného systému	16
2.2.1 Hasičský záchranný sbor České republiky	16
2.2.2 Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany	16
2.2.3 Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby	17
2.2.4 Policie České republiky	18
2.3 Ostatní složky integrovaného záchranného systému	18
2.3.1 Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory	19
2.4 Kynologie	22
2.4.1 Historické začátky kynologie	22
2.4.2 Služební kynologie u Celní správy České republiky	22
3 Cíl, úkoly a metody práce	24
3.1 Cíl práce	24
3.2 Úkoly práce	24
3.3 Metodika práce	24
4 Deskriptivně-analytická část práce	25
4.1 Výběr psa	25
4.1.2 Výkup psa	26
4.2 Vhodná plemena služebních psů	28
4.2.1 Německý ovčák	28

4.2.2	Belgický ovčák	30
4.2.3	Jack Russell teriér	31
4.2.4	Border kolie	33
4.2.5	Anglický špringršpaněl	34
4.2.6	Flat coated retrívr	36
4.3	Výchova a výcvik psa	38
4.3.1	Metody výcviku psa	39
4.3.2	Plán výchovy a výcviku psa	42
4.4	Kategorie služebních psů Celní správy České republiky	44
4.5	Pes a pachová stopa	48
4.5.1	Výcvik služebního psa pro sledování pachové stopy	49
4.5.2	Výcvik služebního psa k odhalení omamných a psychotropních látek	49
4.5.3	Výcvik služebního psa pro odhalení schovaných zbraní a municí	50
4.5.4	Výcvik služebního psa k odhalení výbušnin	50
4.5.5	Výcvik služebního psa k odhalení ukrývajících se osob	50
4.6	Psovod a pes	51
4.6.1	Vlastnosti psovoda	52
5	Závěr	53
	Seznam zdrojů	54
	Literatura	54
	Internetové zdroje	55
	Legislativa	56
	Seznam obrázků	57
	Seznam tabulek	57

Seznam použitých zkratk:

CS	Celní správa
CS ČR	Celní správa České republiky
ČR	Česká republika
FCI	Mezinárodní kynologická federace
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
ISDS	International Sheepdog Society
IZS	Integrovaný záchranný systém
JPO	Jednotky požární ochrany
OPL	Omamné a psychotropní látky
PO	Požární ochrana
PSP	Služební pes pro pachové speciální práce
PZZS	Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby
VZSK	Výcvikové zařízení služební kynologie
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

1 Úvod

Tato bakalářská práce je zaměřena na téma výcviku a použití služebních psů Celní správy České republiky. Pes je jedno z nejchytřejších domácích zvířat a jeho schopnosti a dovednosti jsou na vysoké úrovni. Velmi rychle se učí novým věcem, je skvělým společníkem a může pomáhat i osobám se zdravotním postižením. V dnešní době si psa pořizují lidé hlavně do svých domácností, aby jim dělal společnost a zpříjemňoval jejich životy. Odjakživa se pes používal například při lovu, nahánění stád nebo při ochraně majetku a osob.

Služební pes se uplatňuje především pro činnosti ozbrojených složek, do kterých patří i Celní správa České republiky. U Celní správy ČR jsou psi využíváni například pro vyhledávání drog, zbraní, výbušnin, ale také ke hlídání různých důležitých prostorů a osob. V dnešní době je u Celní správy České republiky evidováno 71 služebních psů. Mezi nejčastěji využívaná plemena se řadí německý a belgický ovčák. Jejich výborný čich je velkým přínosem pro pachové práce, kterým se Celní správa ČR věnuje.

Pro správný výcvik služebního psa je rozhodující osoba provádějící výcvik – psovod. Tento psovod musí být dostatečně zkušený, musí mít dobré kynologické znalosti a také by měl mít pozitivní vztah ke zvířatům. Pes je pro člověka nejlepším přítelem, považuje ho za svého pána, kterého chrání, poslouchá a plní vše, co mu jeho pán řekne. Pokud existuje vzdělaný psovod, pak dalším podstatným bodem je kvalitní výcvik. Má-li služební pes vykonávat svoji práci na výbornou, tak je velmi důležité, aby již od narození byl správně vychováván a cvičen. Lze tedy konstatovat, že pokud má být práce služebního psa dobře prováděna, je pro práci nejdůležitější skvělý vztah mezi psovodem a psem, který předchází správnému výcviku.

Téma bakalářské práce „výcvik a použití psů pro celní správu“ jsem si zvolila především kvůli tomu, že mám velmi ráda psy a od mala mezi nimi vyrůstám. Právě díky tomu, že pes je nedílnou součástí mého života, vím, že k tomu patří i jejich výcvik, který jsem si mohla sama vyzkoušet. Není to nic lehkého a je k tomu potřeba velká trpělivost, píle a cílevědomost. Chtěla jsem se dozvědět více informací o výcviku psů, jak takový výcvik probíhá, co mu předchází a k čemu všemu se vůbec psi u Celní správy České republiky využívají. Toto téma není ve školách zcela běžné, ale díky svému studijnímu oboru jsem si ho mohla zvolit, a proto jsem neváhala s jeho volbou. Mojí prací bych chtěla upozornit právě na toto téma a obohatit informacemi všechny čtenáře, které zajímá výcvik psů.

Teoretická část se věnuje integrovanému záchrannému systému. V první části je popsána činnost a struktura integrovaného záchranného systému a charakteristika hlavních a ostatních složek IZS. Celní správa spadá do ostatních ozbrojených bezpečnostních sborů a ty patří do ostatních složek IZS. Třetí kapitola představuje cíle, úkoly a použité metody pro zpracování bakalářské práce. Deskriptivně-analytická část se člení na více podkapitol. V první části je popsán výběr psa a průběh výkupu služebního psa. V druhé části se uvádí nejvyužívanější plemena pro Celní správu České republiky. Nejpodstatnější třetí část se věnuje informacím o výcviku a výchově psa, používaným metodám a plánu výchovy a rozvoje psa. Ve čtvrté části jsou rozděleny kategorie psů Celní správy České republiky. Pátá podkapitola se zabývá tématem výcviku psů pro sledování pachové stopy. Závěrečná podkapitola je zaměřena na charakteristiku psovod, který je nedílnou součástí psa při výcviku.

2 Teoretická východiska

2.1 Integrovaný záchranný systém

Dle § 1 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů platí: „*Tento zákon vymezuje integrovaný záchranný systém, stanoví složky integrovaného záchranného systému a jejich působnost, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis, působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (dále jen "krizové stavy").*“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

Samotný pojem integrovaný záchranný systém (dále IZS) je nutno chápat jako koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. V této souvislosti se setkáváme s pojmy jako např. mimořádná událost, složky integrovaného záchranného systému, záchranné práce, likvidační práce. Pojmy uvedené v zákoně o IZS jsou definovány takto (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.11-12):

- a) Mimořádná událost je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také haváriemi, které ohrožují život, zdraví, majetek a životní prostředí a které vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.
- b) Záchranné práce jsou činnosti vedoucí k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin.
- c) Likvidační práce jsou činnosti vedoucí k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí.
- d) Ochrana obyvatelstva je plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku.
- e) Zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity je součástí právnické osoby nebo obce, určené k ochraně obyvatelstva; tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky.

- f) Věcnou pomocí je poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; věcnou pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmana kraje.
- g) Osobní pomocí je činnost nebo služba při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; osobní pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmana kraje.

Integrovaný záchranný systém se použije v přípravě na mimořádné události a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma a více složkami IZS. Integrovaný záchranný systém se tedy podílí na přípravě na mimořádné události, záchraně a likvidaci včetně dalších úkolů ochrany obyvatelstva (varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití) a tím z hlediska jeho působnosti překrývá celý rozsah ochrany obyvatelstva v užším smyslu. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.11-12)

Integrovaný záchranný systém je efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a při přípravě na mimořádné události. (URL1)

2.1.1 Struktura a složky integrovaného záchranného systému

Integrovaný záchranný systém v současné podobě je právně vymezený, otevřený systém koordinace a spolupráce. V zákoně o integrovaném záchranném systému jsou stanoveny základní a ostatní složky IZS, které jsou předurčeny k likvidaci mimořádných událostí, přírodních a antropogenních katastrof. Integrovaný záchranný systém je součástí systému vnitřní bezpečnosti státu a podílí se na naplňování ústavního práva občanů na poskytnutí pomoci v případě ohrožení zdraví nebo života ze strany státu. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.12)

Základní složky IZS:

1. Hasičský záchranný sbor ČR (HZS ČR),
2. jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
3. poskytovatelé zdravotnické záchranné služby (PZZS) a
4. Policie České republiky.

Tyto složky jsou schopny a povinny na základě zvláštních předpisů (zákonů) rychle a nepřetržitě zasahovat na celém území státu. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.12-13)

Ostatní složky IZS:

1. vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
2. ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
3. ostatní záchranné sbory,
4. orgány ochrany veřejného zdraví,
5. havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
6. zařízení civilní ochrany,
7. neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Tyto ostatní složky IZS poskytují při záchranných a likvidačních pracích pomoc na vyžádání. Poskytování plánované pomoci na vyžádání se zahrnuje do ústředního poplachového plánu integrovaného záchranného systému. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.13)

Plánovaná pomoc na vyžádání

Dle § 21 odstavec 1 a 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů platí, že: *„Poskytování plánované pomoci na vyžádání se zahrnuje do poplachového plánu integrovaného záchranného systému; plánovanou pomocí na vyžádání se pro účely tohoto zákona rozumí předem písemně dohodnutý způsob poskytnutí pomoci ostatními složkami integrovaného záchranného systému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, krajskému úřadu, Ministerstvu vnitra nebo základním složkám integrovaného záchranného systému při provádění záchranných a likvidačních prací.*

Plánovanou pomoc na vyžádání jsou povinny poskytnout:

- a) *ministerstva, územní správní úřady, orgány krajů a obcí v mezích své působnosti,*
- b) *právnícké a fyzické osoby, které jsou vlastníkem nebo uživatelem stavby civilní ochrany,*
- c) *poskytovatelé akutní lůžkové péče, kteří mají zřízen urgentní příjem,*
- d) *ostatní složky IZS,*
- e) *ostatní osoby, které se k tomu smluvně zavázaly. “ (zákon č. 239/2000 Sb.)*

V době krizových stavů se stávají ostatními složkami IZS také poskytovatele akutní lůžkové péče, kteří mají zřízen urgentní příjem. Pokud tito poskytovatelé zdravotních služeb uzavřou s místně příslušným poskytovatelem zdravotnické záchranné služby nebo s krajským úřadem dohodu o plánované pomoci na vyžádání, začlení je hasičský záchranný sbor do poplachového plánu integrovaného záchranného systému a stanou se tak ostatními složkami IZS i pro období mimo krizový stav. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.13)

Když zasahuje integrovaný záchranný systém, znamená to, že se na místě mimořádné události sejdou dvě a více složek IZS a je potřeba společně řešit vzniklou situaci. Způsob řízení záchranných a likvidačních prací závisí především na druhu a rozsahu mimořádné události a také na počtu a druhu složek, podílejících se na těchto pracích. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.14)

Obecně lze rozdělit způsob řízení do tří úrovní (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.14):

- taktické,
- operační,
- strategické.

2.1.2 Operační střediska

Operační střediska základních složek IZS jsou mimo jiné kontaktními místy pro příjem žádosti o poskytnutí pomoci v nouzi. Státem zajišťovaná pomoc v nouzi je dosažitelná na jednotných telefonních číslech 150 (HZS ČR), 155 (ZZS), 158 (Policie ČR) a 112 (mezinárodní tísňová linka). (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.17)

Dle § 4 odstavec 4 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů platí, že: „*Základní složky integrovaného záchranného systému zajišťují nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události, její vyhodnocení a neodkladný zásah v místě mimořádné události. Za tímto účelem rozmísťují své síly a prostředky po celém území České republiky.*“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

V podmínkách zdravotnické záchranné služby je pojem zdravotnické operační středisko této služby vymezen zákonem č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, a toto středisko je chápáno jako centrální pracoviště operačního řízení, které pracuje v nepřetržitém režimu. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.18)

2.2 Základní složky integrovaného záchranného systému

2.2.1 Hasičský záchranný sbor České republiky

Hasičský záchranný sbor České republiky byl zřízen na základě **zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky**. Hasičský záchranný sbor České republiky plní úkoly v rozsahu a za podmínek stanovených souvisejícími právními předpisy, a to hlavně zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů a zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. Za první desetiletí platnosti byl zákon o HZS ČR již osmkrát novelizován, proto došlo k přijetí nového **zákona č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru)**, který nabyl účinnosti 1. ledna 2016. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 25)

Dle § 1 odstavec 1 zákona č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky platí, že: „*Hasičský záchranný sbor České republiky je jednotný bezpečnostní sbor, jehož základním úkolem je chránit životy a zdraví obyvatel, životní prostředí, zvířata a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi.*“ (Zákon č. 320/2015 Sb.)

Hasičský záchranný sbor České republiky je základní složkou integrovaného záchranného systému, který zabezpečuje koordinovaný postup při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Hasičský záchranný sbor České republiky spolupracuje při plnění svých úkolů s ostatními složkami IZS i se správními úřady a jinými orgány, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 26)

2.2.2 Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany

Základním legislativním dokumentem pro jednotky požární ochrany (dále PO) je **zákon ČNR č. 133/1985 Sb., o požární ochraně** ze dne 17. prosince 1985. Tento zákon definuje ve čtvrté části (§ 65 až 73) jednotky PO jako např. druhy jednotek PO, pojednává o vojenské hasičské jednotce, jednotkách sborů dobrovolných hasičů a stanoví základní úkoly jednotek požární ochrany. Tento zákon byl častokrát novelizován a pro jeho nepřehlednost po novelizaci v roce 2000 bylo vydáno jeho úplné znění jako zákon č. 67/2001 Sb., o požární ochraně. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 34)

V § 1 odstavec 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně je uvedeno, že: „Každý je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířat a majetku; při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost, a potřebnou věcnou pomoc.“ (Zákon č. 133/1985 Sb.)

Základní poslání jednotek PO je ochrana životů, zdraví obyvatel a majetku před požáry. Dalším úkolem je poskytování účinné pomoci při mimořádných událostech, které ohrožují život a zdraví obyvatel, majetek nebo životní prostředí, a které vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. Jednotka požární ochrany je chápána jako organizovaný systém tvořený odborně vyškolenými osobami (hasiči), požární technikou (automobily) a věcnými prostředky PO (např. výbava automobilů). (URL2)

2.2.3 Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě byl vyhlášen dne 6. 11. 2011 a nabyl účinnost od 1. 4. 2012. Tento zákon upravuje podmínky pro poskytování zdravotnické záchranné služby, práva a povinnosti poskytovatele zdravotnické záchranné služby, povinnosti poskytovatelů akutní lůžkové péče k zajištění návaznosti jimi poskytovaných zdravotních služeb na zdravotnickou záchrannou službu, podmínky pro zajištění připravenosti poskytovatele zdravotnické záchranné služby na řešení mimořádných událostí a krizových situací a výkon veřejné správy v oblasti zdravotnické záchranné služby. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 61)

Dle § 2 odstavec 1 zákona č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě platí, že: „Zdravotnická záchranná služba je zdravotní službou, v jejímž rámci je na základě tísňové výzvy, není-li dále stanoveno jinak, poskytována zejména přednemocniční neodkladná péče osobám se závažným postižením zdraví nebo v přímém ohrožení života. Součástí zdravotnické záchranné služby jsou další činnosti stanovené tímto zákonem.“ (Zákon č. 374/2011 Sb.)

Základním úkolem ZZS je tedy poskytování tzv. přednemocniční neodkladné péče, která je poskytována v následujících situacích (URL3):

- náhle vzniklé onemocnění, úraz nebo jiné zhoršení zdravotního stavu, která mohou vést k trvalým následkům, případně k selhání životních funkcí a náhlé smrti;

- náhle vzniklá intenzivní bolest nebo
- náhle vzniklé změny chování a jednání postiženého ohrožující zdraví nebo život jeho samého nebo jiných osob.

2.2.4 Policie České republiky

Dne 21. června 1991 schválila České národní rada **zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky**, a na jeho základě vznikla dnem 15. července 1991 Policie České republiky. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 47)

Dnem 1. ledna 2009 nabyl účinnosti **nový zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky**, který dovršil reformu policie a zanesl některé zásadní změny v postavení jejich součástí. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 48)

Dle § 1 a 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky platí, že: *„Policie ČR je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor a slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.“* (Zákon č. 273/2008 Sb.)

Policie České republiky je podřízena ministerstvu vnitra. Tvoří ji policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Je zřízeno 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky. (URL4)

2.3 Ostatní složky integrovaného záchranného systému

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, jsou ostatními složkami IZS (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 79):

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
- ostatní záchranné sbory,
- orgány ochrany veřejného zdraví,
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- zařízení civilní ochrany,
- neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Ostatní složky IZS jsou povolávány k záchranným a likvidačním pracím podle druhu negativní události na základě jejich oprávnění k takovéto činnosti, které je dáno právními předpisy. Na stupni kraje je prováděno zařazování ostatních složek do integrovaného záchranného systému, kde do poplachového plánu integrovaného záchranného systému daného kraje zařazuje tyto složky hasičský záchranný sbor kraje na základě předem uzavřené dohody o poskytnutí pomoci na vyžádání podle zákona o integrovaném záchranném systému. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str.79)

Z hlediska tématu této práce, zde bude rozebrán druhý bod v přehledu ostatních složek IZS, tzn. ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, zejména Celní správa České republiky.

2.3.1 Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory

Rozhodujícím legislativním dokumentem bezpečnostních sborů je **zákon č. 361/2003 Sb.**, o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů v platném znění (má již 33 novel). Z něho vyplývá, že mezi bezpečnostní sbory (příslušníci jsou ve služebním poměru) patří (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 93):

- Policie České republiky,
- Hasičský záchranný sbor České republiky,
- Celní správa České republiky,
- Vězeňská služba České republiky,
- Generální inspekce bezpečnostních sborů,
- Bezpečnostní informační služba,
- Úřad pro zahraniční styky a informace.

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému v platném znění je patrné, že Policie ČR a Hasičský záchranný sbor ČR jsou základními složkami integrovaného záchranného systému. Lze tedy odvodit, že mezi ozbrojené bezpečnostní sbory jako ostatní složky integrovaného záchranného systému řadíme:

- Celní správu ČR a
- Vězeňskou službu ČR.

Ostatní bezpečnostní sbory, v zákoně uvedené, jsou zpravodajskými službami a jejich využití podléhá specifickým zákonům. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 93)

Celní správa České republiky

Celní správa České republiky (dále CS ČR) je ozbrojený bezpečnostní sbor ČR, jejím cílem je ochrana ekonomických a bezpečnostních zájmů ČR, Evropské unie a jejich občanů, aktivní podpora obchodu a boj proti podvodům. Vznikla 1. ledna 1993 z československé Ústřední celní správy na základě zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona. (URL5)

Základním legislativním dokumentem je zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, který v § 1 popisuje orgány Celní správy ČR.

„Orgány Celní správy České republiky:

- 1. Celní správa České republiky (dále jen „celní správa“) je soustavou správních orgánů a ozbrojeným bezpečnostním sborem.*
- 2. Jako orgány celní správy se zřizují Generální ředitelství cel a celní úřady, které jsou správními úřady a organizačními složkami státu.*
- 3. Generální ředitelství cel je podřízeno Ministerstvu financí (dále jen „ministerstvo“). Celní úřady jsou podřízeny Generálnímu ředitelství cel.*
- 4. Generální ředitelství cel je účetní jednotkou. Celní úřady nejsou účetními jednotkami a pro účely hospodaření s majetkem státu, účetnictví a pracovněprávních vztahů mají postavení vnitřních organizačních jednotek Generálního ředitelství cel.*
- 5. Příjmy a výdaje Generálního ředitelství cel jsou součástí rozpočtové kapitoly ministerstva financí.“ (Zákon č. 17/2012 Sb.)*

Příslušníci celní správy jsou oprávněni držet a nosit služební zbraň. Celník je oprávněn použít zbraň mimo jiné v případě nutné obrany nebo v krajní nouzi. Z dikce jak zákona o Celní správě ČR, tak zákona o integrovaném záchranném systému vyplývá, že celníci mohou na vyžádání plnit jako ostatní složka IZS zejména tyto úkoly (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014, str. 94):

- ostraha důležitých státních institucí v době vyhlášení krizových stavů,
- zabezpečení veřejného pořádku ve spolupráci s Policií ČR v místech odkud byla provedena evakuace po vyhlášení krizových stavů,

- ostraha a obrana objektů důležitých pro obranu státu a objektů možného napadení, zejména po vyhlášení vojenských krizových stavů,
- ostraha a ochrana prvků národní a evropské kritické infrastruktury,
- posílení ochrany na hraničních přechodech v době uzavření Schengenského prostoru.

Celní správa je organizována do dvou základních stupňů. Generální ředitelství cel, které sídlí v Praze, je prvním stupněm. Druhým jsou pak celní úřady, kterých je v České republice patnáct. Celní úřady sídlí v krajských městech (14) a patnáctý celní úřad se nachází na letišti Václava Havla – Celní úřad Praha Ruzyně. Nadřízeným orgánem Celní správy ČR je Ministerstvo financí ČR. (URL6)

Na obrázku č. 1 lze vidět identifikační znak celní správy.

Obrázek č. 1: Identifikační znak Celní správy ČR

Zdroj: URL7

2.4 Kynologie

Kynologie je definována podle kynologického slovníku jako nauka o psech. (Horová,2012, str. 139)

Kynologie se zabývá studiem psů jako živočišného druhu z biologického hlediska. Pojem kynolog se používá jako označení lidí, kteří se věnují psům jako svým domácím mazlíčkům nebo při výcviku služebních psů. Odborný výraz kynologie může být použit k označení seriózního vědeckého přístupu zoologů, dokonce i k celkovému názvu pro výcvikáře, chovatele, ale i nadšence, kteří se věnují psům na neformální úrovni zejména v psích sportech. Nejznámější organizací, která se zabývá kynologií, je Mezinárodní kynologická federace (FCI). Sídlí v Belgii a v Česku má pobočku u Českomoravské kynologické unie. (URL8)

V článku Kynologie v integrovaném záchranném systému na stránkách HZS ČR je psáno, že psovod a pes, kteří provádí výcvik v oboru záchranné kynologie, tvoří nedílnou kynologickou dvojici. Jelikož při indispozici psovoda či psa, je vždy nevyužitelný ten druhý. (URL9)

2.4.1 Historické začátky kynologie

Vztahy mezi psem a člověkem jsou prastaré. Jejich sblížení se vykládá tak, že se pes v divočině zdržoval v blízkosti lidí a jejich obydlí, živil se zbytky lidské potravy a upozorňoval člověka na nebezpečí. Člověk vyzoroval tuto pomoc psa, a tak postupem času došlo k jeho zdomácnění. Psa si člověk ochočil a začal ho využívat k různým službám, jako byl například lov zvěře nebo pomoc při chovu dobytka. Za nejstarší „povolání“ člověka se považuje lov zvěře, a proto předpokládáme, že tento člověk jako první využil psa pro svoje potřeby. Využívají se také čichové a sluchové schopnosti psa. Pes se tak stal ochráncem obydlí i majetku člověka, pomocníkem na lovu a poté i v pastýřství. Oddanost a věrnost psa k člověku tvoří nejsilnější pouto, které s jinými zvířaty není. (Rulc, 2010, str. 13)

2.4.2 Služební kynologie u Celní správy České republiky

Celní správa ČR se výcvikem služebních psů zabývá již od roku 1972. Od svého vzniku se služební kynologie zaměřuje především na protidrogovou oblast, a proto i výcvik psů se orientuje na vyhledávání omamných a psychotropních látek. Později byly přidány další kategorie služebních psů k vyhledávání např. tabákových výrobků, zbraní, výbušnin, produktů s obsahem alkoholu nebo k vyhledávání bankovek. Díky schopnosti

identifikovat vybrané živočichy se služební psi významně podílejí i na ochraně ohrožených druhů volně žijících živočichů. (URL10)

S psovody a psy se můžeme setkat především při kontrolách dopravních prostředků na hraničních přechodech, zejména u kamionů. Dále také na letištích, kde se prověřují hlavně zavazadla, ale i osoby či letadla. Psi se využívají rovněž na nádražích, vlakových hraničních přechodech a při kontrole mezinárodních vlaků. (URL11)

Služební psi jsou využíváni dvěma způsoby:

- psi na odhalování narkotik,
- psi hlídkoví.

Psi u celní stráže jsou zaměřeni na vyhledávání narkotik a vycvičují se na základě jejich výborných čichových schopností. Drogoví psi hledají podle pachu a nikdy nesmí přijít do přímého kontaktu s drogou. V takovém případě by pes pracoval nespolehlivě. (URL11)

Hlídkoví psi jsou určeni především k zabezpečení pořádku, a proto jsou přítomni tam, kde lze předpokládat projevy agresivity apod. Nejčastějším využitím těchto psů je obrana psovoda či dalších celníků. Hlídkoví psi jsou rozděleni dle specializace na všestranné, obranné a pátrací. (URL11)

Na obrázku č. 2 je vidět znak kynologie Celní správy České republiky

Obrázek č. 2: Znak kynologie Celní správy ČR

Zdroj: email – Mgr. Strnadová Martina

3 Cíl, úkoly a metody práce

3.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je podat, co nejpřesnější popis vhodných plemen psů pro výcvik i práci u Celní správy České republiky. Práce je zaměřena na výběr jednotlivých plemen psů, která jsou využívána ve služební kynologii Celní správy České republiky. Dále je popisován výcvik, metody výcviku, přijímací zkouška psa pro přijetí do služby a rozdělení služebních psů do jednotlivých kategorií. V neposlední řadě je v bakalářské práci zahrnut vzájemný vztah psovoda a psa.

3.2 Úkoly práce

- Shromáždění dostupných informací z literatury a internetových zdrojů.
- Nastudování shromážděného materiálu a poté jeho rozbor.
- Osobní a emailová konzultace s vedoucím referátu kynologie Celní správy ČR.
- Sepsání práce ze shromážděných informací.

3.3 Metodika práce

Tato bakalářská práce je deskriptivně-analytického charakteru a pro její vypracování bylo použito vyhledávání potřebných odborných zdrojů a informací. Následně jejich studium, rozbor a výsledné sepsání práce. První část práce tvoří teoretická východiska, která jsou zpracována z tištěného zdroje a citována z legislativy. V teoretické části je popsán integrovaný záchranný systém, jeho složky a kynologie. V druhé části, deskriptivně-analytické, jsou zaznamenány informace o vhodných plemenech psů, jejich výcviku a využití pro Celní správu České republiky.

4 Deskriptivně-analytická část práce

4.1 Výběr psa

Převážná část psovodů u ozbrojených sborů si bere do svých rukou štěně již okolo osmi týdnů jeho věku. Štěně si ihned v tomto období navykne na nového majitele i domov. Pes je krmen normální potravou a dokáže vnímat své okolí. Správný chovatel by neměl od feny odejmout štěně do 8 týdnů jeho věku. U půlročního psa lze už zjistit, jakou stavbu těla bude mít v dospělém věku, jaké bude zbarvení a druh srsti nebo délka uší a ocasu. Odborník na psy dokáže poznat i to, jaké budou povahové vlastnosti psa. Při výběru psa od chovatele je důležité, aby štěně jedlo potravu s nadšením a touhou. Štěně by si mělo pohotově zvykat na nové prostředí i cizí lidi. Na hluk musí reagovat se zvědavostí, aby ho jen tak nic nerozhodilo. (Komolý, 1963)

Dle Müllera (2009) se musí nastávající psovod zajímat při koupi o veškeré dostupné informace ohledně psa, stejně jako kdyby chtěl kupovat něco jiného (například auto). Pozorně si nastudovat a zhodnotit vnější vzhled, povahu nebo dědičné vlohy a s tím souvisí i studování rodokmenů. Před koupí psa se provádí prohlídka, která se koná v místě, ve kterém fena se štěňaty žije. V tomto případě je důležité se zaměřit na následující body:

- a) Zdravotní a výživový stav feny i štěněte. Podstatné je se vyhnout špatným příznakům, jako je například kašel, křivé a oteklé tlapky nebo vyhublé tělo.
- b) Vystupování štěňat. Štěňata nesmí být neklidná, ustrašená nebo lenošivá.
- c) Fena by se neměla chovat ke svým štěňatům útočně, chladně nebo odtažitě.
- d) Štěňata i fena mají projevovat svůj zájem k chovateli i svému okolí.
- e) Dbát na čisté, velké a pohodlné prostředí, ve kterém se psi pohybují.

Dalším důležitým faktorem před koupí psa je to, že nastávající psovod by měl nejprve řádně zvážit svá rozhodnutí a nevybírat si psa podle líbivosti, ale dle charakteru. V tomto případě to je myšleno tak, aby si nedominantní člověk vybral dominantního psa, kterého pravděpodobně nedokáže ovládat. Dalším příkladem může být energický a impulzivní psovod, pro kterého se nehodí tulivý, bázlivý pes. (Müller, 2009)

Nadpraporčík Jiří Zatloukal (vedoucí referátu kynologie CS ČR) říká: „*Já osobně si vybírám psa od štěněte, což je okolo osmi týdnů. V tomto věku psa dokážu rozpoznat už jeho určité vlastnosti, které jsou pro můj výběr klíčové. Důležité je si pohlídat i krevní spojení. Otec mého současného psa pochází z Belgie a matka z České republiky. V tomto*

případě si zjišťuji, jak ten pes dříve pracoval a jestli byl úspěšný. Psi vykupují od chovatele, kterého znám a mám o něm ověřené informace, což je pro mě klíčové. Dobré hodnocení od kolegů je k tomu jako bonus. Jelikož jsem chtěl a zároveň potřeboval ochranného psa do služby, tak při výběru byla prioritní stavba těla, proto jsem si vybral štěně, které bylo ze všech největší. Kontroluji i to, jestli je pes bojácný a zkusím lovecké pudy, což může být hození míčku. Tehdy už se dají poznat zájmy psa. Mládě štěněte si vybírám sám i z důvodu, abych si ho doma od mala mohl vychovávat, naučil ho zvykat si na různé zvuky, štěně se jich poté nebojí.“

Při výběru se řeší i otázka, jaké pohlaví zvolit, jestli psa nebo fenu. Pro výběr psa do služby jeho pohlaví není téměř podstatné. Z velké většiny se dává přednost psovi před fenou, jelikož pes budí větší respekt, má silnější stavbu těla a je dominantnější. Zatímco u feny tomu je naopak, ty si musí svůj respekt umět prosadit. Z hlediska psovoda působí feny přitulněji, což je vhodnější pro výcvik. Pes má výraznější povahu, a tudíž se s ním nemusí při cvičení zacházet jemně, jako s fenami. (Komolý, 1963)

Ze slov Jiřího Zatloukala (2021) je patrné, že při výběru rozhoduje i do jaké kategorie bude pes zařazen. Jestli to bude obranář, tak ve většině případů to bude pes, kvůli své stavbě těla. Pro pachové práce se hodí feny i psi, ale opět dává přednost spíše psům. U fen je jediná nevýhoda, a to jejich mateřství a hárání. Při hromadném ustájení, pak vznikají komplikace, jelikož se psi nesoustředí, štěkají a přestávají fungovat, tak jak by měli.

4.1.2 Výkup psa

Podle Martiny Strnadové (2021) je výkup psa velice důležitý úkon. Každoročně odchází do „psího důchodu“ okolo deseti psů, což pro Celní správu České republiky znamená, že musí vykoupit opět deset malých psích štěňat. Každý nový služební pes musí projít „přijímací zkouškou“, prokázat výborný zdravotní stav, který se posoudí při vyšetření u veterináře. Obsahem této prohlídky je provedení rentgenu kyčelních a loketních kloubů, kvůli případné dysplazii, což je porucha vývoje nebo růstu. Tato vada by mohla ovlivnit následnou službu u Celní správy ČR.

Martina Strnadová (kynoložka Celní správy ČR) říká: „Přijímací zkouška probíhá nadvakrát. Nejdříve je posouzení povahových rysů psa dle seskládaného testu. Tento test trvá několik hodin a pes musí projít mnoha disciplínami. To je například vhodné chování psa k lidem a ostatním psům, reakce na hluk, snášenlivost různých povrchů a prostorů. Důležitá je i pozornost o hračku, ta se zkouší nejdůkladněji, jelikož od toho se odvíjí celý

následující výcvik psa. A v poslední řadě se také zkoumá fyzická kondice psa, jeho projev a činnost.“

Na obrázku č. 3, lze vidět peruánského psovoda Paula Camacho se svým psem, který vykonává „přijímací zkoušku“. Testuje se reakce psa na cizí prostředí a povrchy. Lze zde vidět složitý výstup na střechu kontejneru po nerovnoměrném povrchu, při kterém se ověřuje „fyzička“ psa.

Obrázek č. 3: Psovod se psem při zkoušce

Zdroj: email – Mgr. Strnadová Martina

Dle Strnadové (2021) musí pes ve druhé části zkoušky projít dočasnou izolací, která trvá 28 dní, a to je předpoklad pro výkup. Tuto izolaci (karanténu) tráví vykupovaní psi ve Výcvikovém zařízení služební kynologie Celní správy České republiky v Heřmanicích, výjimečně u přiděleného psovoda. Po skončení 28 denní izolace dochází k danému výkupu. Kynoložka Martina Strnadová (2021) říká: *„Jak sami vidíte, projít náročnými testy není vůbec jednoduché, a tak není divu, že od „přijímaček“ odchází většina psů neúspěšně. Pro využití v náročné službě je však přísné měřítko pro výběr nových psů zásadní a platí to i naopak. Díky tomuto měřítku má kynologie naší celní správy tak dobré jméno.“*

Pojem „psí důchod“ znamená, že pes odchází ze služby, jeho psovod se ho ujímá a pes s ním zůstává až do svého skonu.

Vykupovaný pes musí mít vystaven očkovací průkaz nebo pas s platnou vakcinací proti vzteklině. (Metodická informace 27/2016 Služební kynologie CS ČR)

4.2 Vhodná plemena služebních psů

Ze slov kynologa Romana Martynka (2021) vyplývá, že podle statistiky je nyní u Celní správy České republiky jedenasedmdesát služebních psů. Evidováno je 29 německých ovčáků, 27 belgických ovčáků malinois, 7 kříženců, 3 Jack Russell teriéři a po jednom z dalších plemen: holandský ovčák, Parson Russel teriér, border kolie, anglický špringršpaněl a flat coated retrívr. K nejčastěji zastoupeným plemenům patří německý a belgický ovčák. Německý ovčák patří jednoznačně mezi nejrozšířenější služební plemena u nás ale i ve světě.

Roman Martynek (kynolog Celní správy ČR) říká: *„Když hledáme nové psy pro vstup do služby u Celní správy, není pro kandidáty příslušnost k určitému plemenu nebo průkaz původu vůbec žádnou zárukou úspěšnosti. Náročnou přijímací zkouškou u nás neprojde adept proto, že se narodil jako německý ovčák, ale díky prvotřídnímu zdraví a požadovaným povahovým vlastnostem, mezi které musí patřit vyrovnanost, náležitá socializace, schopnost bezproblémově fungovat v nejrůznějších prostředích i situacích, a především jeho temperament a chuť pracovat. Ty se testují formou prověřování zájmu o hru a o hračku, protože právě zájem o hračku a jeho hloubka a vytrvalost tvoří základ úspěšnosti pozdějšího výcviku.“*

4.2.1 Německý ovčák

Německý ovčák pochází z pasteveckých psů, kteří byli používáni v Německu. Pro dřívější pastevece byl tento pes nepostradatelný. Hlavním úkolem německých ovčáků bylo hlídání stád ovcí nebo dobytka. Tomuto plemenu se dalo důvěřovat, byl to poslušný pes a především dobře vykonával svoji práci. Historie tohoto psa se uvádí od roku 1899, kdy vzniknul Spolek chovatelů německých ovčáků. Za zakladatele je považován Max von Stephanitz, velmi významný kynolog, který pomohl ke zrodu plemene německého ovčáka. Měl jasnou vizi, jaké má mít plemeno vzhled či vlastnosti. (Verhoef-Verhallen, 2010, str. 6-8)

Všichni psi, kteří spadají do této skupiny a pochází z doby bronzové, jsou charakterizováni malou variabilitou – středně velcí, silní, pohybliví, hbití a vytrvalí. Na své okolí působí elegantním dojmem. Ve všech případech se jedná o temperamentní a ovladatelné plemeno se silně vyvinutým hlídacím pudem. (Štěpánský, 1974)

Nejpoužívanějším psem na světě je právě německý ovčák. Jedná se o pracovního psa, který spolehlivě pomáhá policistům, celníkům, vojákům, ale i záchranářům a slepcům.

Vědí, že mohou věřit jeho perfektním smyslům. Němečtí ovčáci posluhovali jako stopaři, záchranáři, hlídači nebo jako ochránci. Výborný čich, vysoká inteligence a schopnost pohotově reagovat jsou dalšími skvělými vlastnostmi tohoto plemene. (Verhoef-Verhallen, 2010, str. 14-16)

Německý ovčák na obrázku č. 4 se řadí jednoznačně k nejoblíbenějším plemenům na světě. Nejenom kvůli své kráse a inteligenci, ale ušlechtilosti a učenlivosti. Chovatelé by se měli být ochotni tomuto plemenu velmi aktivně přizpůsobit. Při nedostatku pohybu a podprůměrné socializaci se můžou u německého ovčáka projevit poruchy chování a pro své okolí může být nebezpečným. (URL12)

Obrázek č. 4: Německý ovčák

Zdroj: URL13

S výškou v kohoutku 60–65 cm u psů a 55–60 cm u fen se německý ovčák řadí mezi střední až velká plemena. Je to pes obdélníkového tvaru, silný, osvalený a vážící v rozmezí 30–40 kg. U fen se váha pohybuje okolo 22–32 kg. Průměrná délka života je 12-13 let. Velikost hlavy odpovídá rozměru těla, oči jsou mandlového tvaru, střední velikosti a tmavě černý, silný nos ji krásně zdobí. Uši jsou vzpřímené, zašpičatělé a směřující dopředu. Sklopené uši jsou u tohoto plemene nevítané. Osvalené končetiny mají zakončené tvrdými chodidly s krátkými a silnými drápy. Pokud je pes v klidu, jeho hustě osrstěný ocas směřuje dolů, při napětí je naopak zahnutý nahoru. Srst je přizpůsobena

kterémukoliv počasí, vždy dlouhá a tvrdá. Zbarvení srsti bývá do černé s hnědým, žlutým nebo světle šedým tónem, někdy dokonce do jednobarevné černé či vlčí šedé. (Najmanová, Humpál, 1981, str. 63-64)

4.2.2 Belgický ovčák

Předci belgických pasteveckých psů byli původně chováni pro pastýře a rolníky. Mezi typické znaky patří obratnost a rychlost. V 19. století proběhlo šlechtění belgických ovčáků s cílem vytvořit podobu, která je známa dnes. Profesor Adolf Reul, který vyučoval na Veterinární škole v Curenghemu, sehrál velkou roli při tvorbě tohoto plemene. Klub belgického ovčáka vznikl v Bruselu roku 1891. (URL14)

První rozdělení belgických ovčáků bylo do tří základních kategorií dle srsti: hrubosrstí, krátkosrstí a dlouhosrstí. V dnešní době jsou platné již čtyři typy, které lze vidět na obrázku č. 5 a svá jména dostaly podle belgických míst: Malinois, Laekenois, Tervueren, Groenendael. Všichni belgičtí ovčáci jsou si v zásadě velmi podobní. Vzhledově se liší především délkou, směrem růstu a barvou srsti. Oproti německým ovčákům mají belgičtí ovčáci drobnější i kratší stavbu těla a čtvercový tvar postavy. (URL15)

Obrázek č. 5: Čtyři typy belgického ovčáka

Zdroj: URL14

Plemeno belgický ovčák se vyznačuje tím, že je rychlé, velmi pohyblivé, temperamentní, inteligentní a je to především kvalitní hlídač i vytrvalec. Důležité je brát v potaz jeho touhu po pohybu, a proto je žádoucí neustále ho něčím zaměstnávat. Povaha belgického ovčáka

je někdy příliš citlivá či problematická. Očekává od svého pána lásku, kterou mu neustále dokáže vracet. Vždy je připraven ho chránit. Díky svým vlastnostem je považován za ovčáckého, hlídacího a služebního psa. (URL16)

Dle slov Martiny Strnadové (2021) se druh Malinois v posledních letech stává velkým konkurentem německých ovčáků ve sportovní i služební kynologii. Jsou rychlejší, temperamentnější a vytrvalejší. U Celní správy České republiky se využívají jednak pro pachové práce, ale i jako obranáři.

Výška psa v kohoutku je 62 cm, u feny 58 cm. Hmotnost se pohybuje v rozmezí 22-27 kg. Belgičtí ovčáci se dožívají 12-14 let. Zbarvení srsti se liší dle typu belgického ovčáka. Malinois i Tervueren mají žluté zbarvení s černými odstíny, Groenendael se vyznačuje lesklou, černou srstí a Laekenois má typické žluté zbarvení. Dobře tvarovanou hlavu doplňují středně veliké oči mandlovitého tvaru a menší trojúhelníkovité vzpřímené uši. Hrudní a pánevní končetiny jsou silné, osvalené a zakončené pevnými, pružnými polštářky. Tělo psa ukončuje středně dlouhý ocas. (URL14)

4.2.3 Jack Russell teriér

Nejčastější tradicí ve Velké Británii je hon na lišku, při kterém se využívali honící psi. Honící psi dokázali lišku vystopovat a svým štěkotem ji pronásledovat. Lišky se schovávaly do nor a k lovu byli potřeba právě psi menšího věku. Teriéři byli odvážní a snaha dostat se k lišce je vedla i několik metrů pod zem, kde na ni štěkali, dokud liška nevyšlela ven. Nejdůležitější při tomto úkolu bylo, aby ji psi nikdy nezakousli. Velký vliv na vývoj tohoto plemene měl anglický pastor John Russell, který se rád podílel na honech na lišku. Mezi nevýhody plemene Jack Russell teriéra, kterého lze vidět na obrázku č. 6 patřilo to, že nedokázal stíhat honící psi, kteří měli poměrně delší končetiny, a proto se nechával vést na koni. V roce 1990 získal Jack Russell teriér předběžné uznání od Mezinárodní kynologické federace (F.C.I.). (Verhoef-Verhallen, 2010, str. 10-15)

Ze slov Martiny Strnadové (2021) je zřejmé, že Celní správa České republiky začala toto nestandardní plemeno využívat pro služební účely s ohledem na jeho velikost a nízkou váhu, která je výhodou při vyhledávání v hůře dostupných místech. To mohou být například stísněné zavazadlové prostory nebo naopak střechy autobusů či cisteren. Celní správa ČR v současnosti používá vycvičeného specialistu daného plemene pro vyhledávání cigaret a tabáku na střechách autobusů s pomocí výškové plošiny.

Obrázek č. 6: Jack Russell teriér na koni

Zdroj: URL17

Jack Russell teriéři jsou odjakživa považováni za pracovní psy. Oproti ostatním plemenům se současný Jack Russell teriér nejvíce podobá svému předchůdci. Jsou to velmi přátelští psi, kteří milují pozornost lidí. Ke všem mají láskyplný vztah, dokonce i k cizím lidem, které uvítají vždy s radostí. Jejich pán či psovod by měl být sportovně založen, protože pro toto plemeno je typická vysoká fyzická aktivita a velká radost z pohybu. Při výchově teriéra se uplatňuje trpělivost a důslednost. Psi jsou při opakování známých cviků spíše otrávení, a proto je důležité cviky neustále obměňovat a snažit se je jakoukoliv činností zabavit. V dnešní době jsou využíváni jako společníci nebo při pachových pracích. (URL18)

Plemeno Jack Russell teriér má velmi odvážnou povahu, délka jeho těla je střední velikosti. Srst se dělí do tří základních skupin: hladká, drsná nebo hrubá. Zbarvení by mělo být do bílé s černými nebo hnědými skvrnami. Typická je středně široká hlava s bystrým výrazem očí a ohnutýma, pohyblivýma ušima. Celé tělo i končetiny jsou osvalené a ukončené malými, pevnými tlapkami. Výška v kohoutku se pohybuje v rozmezí 25-30 cm, tělo je o něco delší. Hmotnost psa by měla být v poměru 1 kg váhy na 5 cm celkové výšky, což znamená například 5 kg váhy psa se rovná 25 cm výšky psa. Dožívají se přibližně 14 let. (Verhoef-Verhallen, 2010, str. 18-19)

4.2.4 Border kolie

Border kolie na obrázku č. 7 byla odjakživa považována za selského psa, protože dokázala pracovat se stády zvířat. Slovo „kolie“ znamená „potřebný předmět“ a slovo „border“ znamená v překladu „hranice“, což v této souvislosti byla hranice mezi Skotskem a Anglií. Border kolie pochází z Velké Británie, kde získala svůj název v roce 1915 od pana Jamese Reida. Pastýři prováděli výběry těchto chovných psů, kteří museli být robustní a aklimatizovaní drsnému skotskému ovzduší. Psi nesměli reagovat agresivně či mít chuť honit zvěř, ale naopak být inteligentní, rychlí, obratní a provádět obtížnou práci. Roku 1873 se konala první soutěž tzv. „Sheepdog Trials“, ve kterých soutěžili pastevečtí psi. Úkolem zněl, aby pastevecký pes dokázal, co nejrychleji provést své stádo přes nastražené překážky na rozkazy pastýře. Cílem bylo odhalit nejlepší border kolie. Společnost International Sheepdog Society (ISDS) pod vedením ředitele Jamese Reida začala organizovat od roku 1906 mezinárodní „Sheepdog Society“. V těchto soutěžích chtěli ochránit ojedinělé schopnosti border kolií, proto dodnes patří k nejlepším naháněcím psům. Až v roce 1976 byla border kolie oficiálně uznána jako plemeno a byl určen její standard. (Räber, 1994, str. 302-303)

Obrázek č. 7: Border kolie

Zdroj: URL19

Předchůdci border kolie byli poté zkříženi s bearded kolií. Tento výběr psa byl vždy zaměřen pouze na pracovní stránku, nikdy ne na zevnější vzhled. Všechny kolie mají téměř identickou velikost, délku srsti i zbarvení. Border kolie svojí elegantní a plíživou chůzí může připomínat kočku chystající se na lov. (URL20)

Mezi nejinteligentnější plemena se jednoznačně řadí plemeno border kolie. Vyznačuje se neskutečnou touhou po práci a jakékoliv aktivitě. Díky své inteligenci tomuto plemenu nedělá problém udržet a uhlídat stádo nebo ho nahnat jakýmkoliv směrem. Border kolie je téměř samostatná, ale se svým pánem vždy spolupracuje. Dalo by se říct, že je to taková „chodící radost“, která se snaží neustále potěšit lidi ve svém okolí. Je to velmi aktivní plemeno, které nepřestane provádět činnost, dokud není úplně unaveno nebo mu jeho pán nenařídí klid. (URL19)

Border kolie je skvělý hlídač, miluje svoji rodinu a je to věrný společník. Rychle se učí novým povelům, dokáže svému pánovi nosit dokonce i snídani nebo mobilní telefon. Všechny nové dovednosti se naučí s radostí, které je důležité odměnit. Nesnáší fyzické tresty, ale ani drsnější chování od svého pána. (URL20)

Hned podle prvního dojmu na nás border kolie působí jako dobře stavěný obdélníkový pes, který má ladnou postavu. Optimální stavba těla poskytuje psovi dobrou výkonnost při práci. Ideální kohoutková výška je u psa 53 cm, u feny je o něco menší a výška v kohoutku obvykle bývá v rozmezí 45-53 cm. Hmotnost by se měla pohybovat okolo 13-22 kg. U tohoto plemene jsou možné pouze dvě varianty srsti, a to krátké a středně dlouhé délky. Srst zajišťuje kvalitní ochranu před nepříznivým počasím a je hustá. Obličejová část i oblast okolo uší či končetin bývá zarostlá kratší, hladší srstí. Nejznámější zbarvení srsti u border kolie bývá černobílé, ale povoleny jsou téměř všechny barvy. Bílá barva by neměla převládat nad ostatními barvami. Velikost lebky je poměrně širší než u jiných psů, čenich je silný a většinou černé či hnědé barvy. Oči jsou posazené daleko od sebe a mají oválný tvar do hnědého nebo dokonce i modrého zbarvení. Z výrazu očí border kolie můžeme poznat, že je to plemeno bystré a plné laskavosti. Uši jsou střední velikosti a nošené vzpřímeně. Končetiny jsou vybavené pevnými a silnými kostmi, které jsou osvalené. Hojně osrstěný ocas s odpovídající délkou, stočený vzhůru dodává border kolii symetrický vzhled. (URL21)

4.2.5 Anglický špringršpaněl

Anglický špringršpaněl na obrázku č. 8 pochází z Velké Británie. Nejvíce se psi využívali kvůli jejich loveckým schopnostem, a to k nahánění zvěře do sítí a lovu ptactva. Od 17. století se při lovu zvěře používaly střelné zbraně, a tak se psi vycvičovali i pro aport střelené zvěře a díky tomu byli považováni za nejoblíbenější lovecké psy. Kokršpanělé a špringršpanělé se chovali dohromady. Psi druhu španěl byli později rozděleni na vodní a

kontinentální španěly. Plemeno anglický špringršpaněl se řadí k psům, kteří vykonávají práci na zemi. V roce 1902 bylo toto plemeno schváleno anglickým Kennel klubem a na našem území se objevilo až od 20. století. (URL22)

Obrázek č. 8: Anglický špringršpaněl

Zdroj: URL24

Špringršpanělové mají velmi silnou osobnost a jsou věrní svému pánovi i rodině. Pokud se nachází v rodinném prostředí, hned se v nich probudí hlídací instinkt a jsou velice pozorní. Rozhodně nejsou agresivní ani zbytečně neštěkají. Anglické slovíčko „spring“ se překládá jako sloveso „skákat“. Přesně toto sedí na plemeno anglický špringršpaněl, který při práci „skáče“ po zvěři. Tak jako všichni ostatní psi potřebují i špringršpanělé dostatek pohybu. (URL23)

Pes anglický špringršpaněl je známý tím, že miluje vodu a kdykoliv se do ní bez váhání vrhne. Je to poddajný pes, který se dokáže přizpůsobit životnímu stylu svého pána. Díky lehké ovladatelnosti a způsobilosti se rychle a dobře učí novým dovednostem, a proto se doporučuje i pro začínající chovatele. Jeho přátelská povaha je vhodná pro společný chov špringršpaněla s dalšími psy. Toto plemeno by se nemělo nechávat delší dobu o samotě, protože ji nesnáší dobře a trpí úzkostmi. (URL22)

Dle slov Martiny Strnadové (2021) se toto plemeno ve služební kynologii využívá vzhledem k vrozeným předpokladům pro pachové práce, ale také díky své přátelské

povaze. První pes „Iran“, plemene anglický špringršpaněl, u Celní správy České republiky byl vycvičen v roce 2005 na vyhledávání CITES, což jsou ohrožené druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Za svoji kariéru u Celní správy ČR na ruzyňském letišti si připsal veliké množství záchytů v této ne moc rozšířené kategorii.

Svým vzhledem připomíná anglického kokršpaněla nebo velššpringršpaněla. Je to středně velký pes, výška v kohoutku se pohybuje v rozmezí 48-51 cm. Váha je v rozmezí 21-24 kg. Dožívají se do věku 12-15 let. Řadí se mezi nejvyšší španěly ve světě. Hlava je odpovídající vůči zbytku těla, kterou doplňují středně velké hnědé oči mandlového tvaru. Uši jsou svěšené směrem dolů a obrostlé dlouhou hustou srstí. Osvalené tělo zakončuje neustále vrtící se ochlupený ocas. Srst bývá hladká, jemná, dobře chrání tělo špringršpaněla před špatným počasím a má samočistící schopnost. Zbarvení je do černobílé, hnědobílé nebo jedno z těchto zbarvení společně s pálením. Anglický špringršpaněl patří mezi zdravá plemena, která naštěstí netrpí dědičnými chorobami. Kvůli dlouhým svislým uším mohou trpět na ušní záněty, a proto je důležité uši neustále čistit a zastříhávat chlupy okolo nich. (URL22)

4.2.6 Flat coated retrívr

Flat coated retrívr na obrázku č. 9, nazývaný také jako hladkosrstý retrívr, pochází z Velké Británie z 19. století. Toto plemeno je vyšlechtěné z ras novofundlandského psa a labradorského retrívra. V roce 1860 rasa flat coated retrívr nebyla ještě schválena, ale již tehdy byl o toto plemeno obrovský zájem. Do naší země byl flat coated retrívr dovezen v roce 1990 a ihned byl považován za elegantního loveckého psa s výjimečnou povahou. Ke konci roku 1918 se zlatý a labradorský retrívr stával favoritem mezi plemeny. Na rasu flat coated retrívr se postupně začalo zapomínat, a dokonce tato rasa zanikala. K znovuoživení rasy flat coated retrívr došlo v 60. letech 20. století. (URL25)

Hladkosrstý retrívr se využívá jako lovecký, společenský, slepecký i jako pes, který hledá drogy. Přínosem tohoto psa je jeho kvalitní čich, představující velkou výhodou pro pachové práce. Všichni retrívři se vyznačují poslušností, věrností k lidem, mají je hodně rádi a obzvláště děti. (Kubeš, 1998)

Částečným handicapem je pomalejší dospívání, protože tento pes by si nejradyji po celý svůj život jenom hrál. Je to optimista s dobrou náladou a to se projevuje neustálým pohybem ocasu. Jako jeden z mála psů miluje vykonávat práci za jakéhokoliv počasí, klidně i ve vodě. Díky svému obrovskému optimismu a přátelské povaze se často využívá

v záchranářství a v canisterapii. Je to společenský pes, který nemá rád samotu a každý člověk si v něm najde svého „přítele“. Plemeno flat coated retrívr se také vyznačuje temperamentností a touze po pohybu, po kterém vždy následuje odpočinek. Jako všichni ostatní psi i tento musí mít kvalitní výcvik, pro který je potřeba i obrovská trpělivost ze strany jeho „pánička“. Hladkosrstý retrívr je dobrým a učenlivým žákem, ale kvůli jeho neustálému dovádění se stává nesoustředěným. Je velmi vnímavý, a proto nemá rád vulgární zacházení nebo křik. (URL26)

Martina Strnadová (kynoložka Celní správy ČR) říká: *„Toho, že tato plemena působí přátelsky a jsou vnímána jako psi, kteří umějí pomáhat, využila Celní správa ČR v začátcích kategorie vyhledávání osob v rušných prostorách letiště.“*

Obrázek č. 9: Flat coated retrívr

Zdroj: URL26

Je to středně veliký pes s inteligentním vzhledem. Delší výrazně tvarovaná hlava s pevnými zuby, ve kterých dokáže unést i zvíře. Středně veliké oči hnědé barvy a menší uši směřující dolů. Krk je protáhlý, proto umožňuje při lovení lepší pohyb. Tělo je zakončené svalnatými končetinami se silnými tlapkami. Ocas je v poměru s tělem kratší, než by měl být. Srst je hustá, jemná, kvalitní a zbarvení musí být vždy černé nebo hnědé. Výška psa v kohoutku je v rozmezí 58-61 cm, u opačného pohlaví cca 56-59 cm. Váha u fen i u psů je v rozmezí 25-35 kg. Dožívají se věku 12 let. (Kubeš, 1998)

4.3 Výchova a výcvik psa

Výchova psa je velmi důležitá a je předpokladem pro jeho pozdější výcvik. Úspěchem výchovy psa je výborná péče a vytvoření dokonalého prostředí, které se hodí pro vytváření pudových reakcí nebo různých návyků. Ty mohou být poté rozvíjené následným výcvikem. Základním úkolem je, aby u štěňat byly vytvořené takové návyky, zvyky či podmíněné reflexy, které budou v pozdějším výcviku již automatické a dají se následně rozšiřovat a zlepšovat. Dokud není štěně odebráno od feny, tak se o jeho výchovu stará právě ona. Později tento úkol přebírá člověk a pokračuje v ní. Důležité je, aby chovatel nebo psovod vytvořil správné podmínky pro výchovu psa. Příznivým prostředkem pro výchovu psa je hra. Hrou se pes vyvíjí, posiluje tělo a zlepšuje se jeho schopnost rychle reagovat na podněty. (Koller, 2019)

Pojem výcvik znamená aktivitu psovoda, kterou vykonává, aby učil psa jednoduchým i složitým výkonům. Výcvik služebního psa se zaměřuje na vykonávání různých služeb pro člověka. Cvičení psů probíhalo už v dávných dobách a postupně bylo rozšiřováno. Akademik I. P. Pavlov vytvořil teorii o vyšší nervové činnosti zvířat, což je teorie o podmíněných a nepodmíněných reflexech. (Komolý, 1963)

Důležitým bodem při výcviku psa je volba vhodného prostředí, které je pro výcvik klíčové a nesmí být podceňováno. Jan Pleskač (vedoucí referátu VZSK) říká: „*Jestliže psa učíme novým cvikům, tak je nejlepší zvolit prostředí, ve kterém bude co nejméně rušivých vjemů okolí. Pes se tak dokáže maximálně soustředit na výcvik a nevnímá své okolí (například ostatní psy, zvířata, auta atd.). Dále je velmi podstatné, aby pes pracoval v prostředí, ve kterém se bude cítit dobře, a hlavně v bezpečí.*“

Dalším klíčovým bodem při výcviku psa je i správná volba vhodné odměny. Na správné odměně stojí celý výcvik. Tato věc posouvá výcvik psa dopředu a závisí na ní úspěchy i neúspěchy výcviku psa. Existují dva druhy odměn (posilovačů), a to primární a sekundární. Primární posilovače jsou všechny nepodmíněné věci, například potrava, voda nebo ve výjimečných případech i pochvala od psovoda. Jako nejobvyklejší odměna se využívá pamlsky. Mezi sekundární posilovače patří pomůcky, s kterými si pes může hrát, například míček nebo plyšák. (Pleskač, 2021)

Ze slov nadporučíka Jana Pleskače vyplývá, že během výcviku se pes naučí rozpoznat rozdílný pach mezi žádoucím a tzv. klamným pachem. Požadavky, které jsou vyžadované od služebních psů, se dělí do tří kritérií:

- prostředí,
- pracovní nasazení,
- cílové pachy.

První kritérium je zaměřeno na vyhledávání požadovaných komodit při provádění výkonu v jakémkoliv prostředí, objektu a na různě frekventovaných místech s výskytem lidí. Důležité je, aby se pes při vykonávání své práce choval slušně, byl ovladatelný a nedocházelo k žádnému poškození nebo zničení věcí, majetku a zranění osob. Dalším základním úkolem je, aby pes zvládal klimatické podmínky při práci, což znamená vysoké i nízké teploty, vlhkost, déšť nebo sníh.

Druhé kritérium klade požadavky na výbornou fyzickou a psychickou imunitu psa. Pes musí dokázat pracovat kdykoliv během dne nebo i po cestě ve služebním autě. Fyzická i psychická odolnost psa ukazuje na to, kolik a jak dlouho vydrží prohledávat různé objekty. Výcvik psa je zaměřen i na to, aby byl dobře namotivovaný a soustředěný.

Třetí kritérium je stejně důležité jako předchozí dvě. Pes se neustále pohybuje v prostředí, kde se vyskytuje velké množství různých pachů, které musí umět rozpoznat, rozlišit od sebe a označit. Toto je pro psa velmi obtížné, jelikož v autech, autobusech, zavazadlech a různých prostorech mohou být pachy pro psa velmi nepříjemné, což jsou například chemikálie, plyny nebo drogy, ale naopak mohou být i příjemné, jako je pach potravy či háravé fený.

4.3.1 Metody výcviku psa

Metoda mechanická

Tato metoda je bolestivá a pro výcvik služebních psů se zakazuje. Psi při mechanické metodě pracují hlavně ze strachu k psododovi, jelikož se při ní využívají nepříjemné a bolestivé podněty. Tato metoda má jediný pozitivní dopad, psi se naučí dokonalé poslušnosti a ovladatelnosti, ale výcvik ani práce je nebaví a spíše se bojí. Psodod si mechanickou metodou vytváří k psodovi nedůvěru, která je při výcviku i vztahu mezi nimi velmi důležitá. (Komolý, 1963)

Příklad: Pes dostane povel, aby zůstal na místě, ale on z něj odejde, tak psodod použije důrazné trhnutí vodítkem s povellem, aby si to pes uvědomil.

Metoda chuťově dráždivá

Podnětem této metody je pamlsek, který při výcviku vyvolá u psa radost a díky tomu se vytváří a upevňuje dobrý vztah mezi psododem a psem. Výhodou je vysoká aktivita psa

při výcviku, kdy se rychleji učí novým dovednostem. Nevýhodou je nepřesnost cviků, jelikož dochází k narušování v rámci jiných podnětů (jiné zvíře) a také to, že se pes rychle nasytí a dále se metoda nedá využívat. (Komolý, 1963)

Příklad: Psovod učí psa povel sedni tím, že dává pamlssek za úroveň hlavy, aby ho to donutilo dát zadek k zemi a tím provede daný povel.

Metoda kontrastní

Kontrastní metoda (metoda rozporu) je kombinací metody mechanické a dráždivě chuťové. Při výcviku se nejprve použije metoda mechanická, což je forma donucení a vzápětí metoda chuťově dráždivá, což je forma odměny. Obě tyto metody musí být v rovnováze, aby měl výcvik efekt. Metoda kontrastní by měla výcvik urychlit a zajistit výbornou poslušnost psa při práci v jakýchkoliv podmínkách. (Komolý, 1963)

Příklad: Psovod tlakem ruky dostane psa k zemi do povelu lehni a ihned ho za to odmění.

Metoda napodobovací

Při metodě napodobovací se využívá vycvičený pes, od kterého se učí hlavně štěňata nebo psi, kteří začínají s výcvikem. Cílem této metody je, aby nezkušený či mladý pes opakoval činnosti podle psa již vycvičeného. Mladý pes se snaží dokonale napodobovat dospělého psa a tím se tato metoda stává účelná. Metoda se využívá například při učení štěkání na rozkaz nebo při překonávání překážek. (Komolý, 1963)

Metoda operantního podmiňování

Dle kynologa Pleskače (2021) to je technika, kdy je požadované chování psa odměňováno a nechtěné chování ignorováno. Pokud by šlo o pohled psa, lze to vyjádřit takto: „Budu dělat to, co se ode mě chce, protože za to budu odměněn a věci okolo si nebudu všímat, jelikož za ně nic nedostanu.“ Tuto metodu výcviku psa využívá hlavně Celní správa České republiky. Při operantním podmiňování se využívají obvyklé pomůcky jako obojek, vodítko, výcviková vesta, taška s pamlsky, ale i neobvyklé pomůcky:

1. **Sniffer** (načichávač, pachovač) – Tento přístroj na obrázku č. 10 se využívá pro výuku značení a vtiskávání pachu. Je to plechová dóza, do které se vkládá pach (klamný pach), který pes následně vtiskává.
2. **Klikr** (cvakátko) – Je to signál, který udává psovi pokyn, že daný povel provedl správně a za to dostane odměnu. Signálem může být jakýkoliv zvuk, například

píšťalka. Klikr na obrázku č. 11 není přímo odměnou, ale pes ví, že po tomto zvukovém signálu přijde odměna, což může být třeba pamlssek.

3. **Truhlík** – Je to předmět na obrázku č. 12, do kterého je možné vložit několik pachových dóz. Toto slouží k výcviku psa pro rozeznávání klamných a zájmových pachů. Pes se při tomto zlepšuje ve značení.

Obrázek č. 10: Sniffer

Zdroj: Jan Pleskač

Obrázek č. 11: Klikr

Zdroj: Jan Pleskač

Obrázek č. 12: Truhlík

Zdroj: Jan Pleskač

Výcvik pro sledování pachové stopy se cvičí hlavně s pomůckou sniffer. Tento výcvik je vyobrazen na obrázku č. 13.

Obrázek č. 13: Výcvik psa se snifferem

Zdroj: Martina Strnadová

Techniky pro výcvik metodou operantního podmiňování:

1. **Shaping** (tvarování) – Využívá se při pasivním a vytrvalostním značení. Postupně se za sebou vytváří nové, občas i nepřírozené chování, a při jakémkoliv zpoždění se zmenšuje efekt učení. Základem tvarování je rychlá odměna za chtěné chování psa.
2. **Capturing** (zachycení) – Aplikuje se při prvním kontaktu se snifferem a používá se při chování, které je pro psa už přirozené. Pes vykoná nějakou činnost a je odměněn pamlskem. Při výcviku se pes dovede do místnosti, ve které je prázdná a na zemi je položen sniffer. Pes začne sniffer automaticky očuchávat a v ten moment psovod klikne a následně psa odmění.

3. **Targeting** (cílení) – Uplatňuje se při výcviku systému vyhledávání v různých objektech. Opět se použije pomůcka sniffer, kterou pes již zná, a je si vědom, že bude následovat odměna. Jestli pes sniffer zahlédne, ihned k němu poběží a vykoná své naučené chování.

4.3.2 Plán výchovy a výcviku psa

Komolý (1963) popisuje ve své knize plán výchovy a výcviku psa s časovým rozdělením, který existuje pro ulehčení práce psovodům nebo začínajícím chovatelům. Plán se skládá od jednoduchých úkolů po složité. Tento plán zahrnuje období od narození štěněte až po dospělého psa (16 měsíců) a slouží ke služebním účelům, které využívá Celní správa ČR. Pokud má pes nastoupit k Celní správě ČR, musí dokonale zvládat služební výcvik, aby nedošlo k selhání při službě. Plán je rozdělen podle věku psa do pěti období:

Věk psa: 1. – 4. měsíc

- procházky feny se štěňaty
- procházky v odlišném terénu se skupinkou štěňat
- házení míčku mezi štěňata, aby se rozvíjel zájem o aport
- cvičení štěněte na jméno, obojek, vodítko, přivolání
- učení chůze u nohy a získávání jeho důvěry

Věk psa: 5. – 7. měsíc

- denní i večerní procházky, aby si štěně začalo zvykat na dění okolo něj
- neustálé trénování aportu – házení míčku, klacíků
- stopovat 15 minut starou a 200 metrů dlouhou stopu
- vytvářet psovi sebevědomí a odvahu
- nácvik štěkání, ovladatelnosti, poslušnosti

Věk psa: 8. – 10. měsíc

- vypracování delších stop
- zákus do měkkého rukávu
- cvičení průzkumu terénu, cvičení poslušnosti (sedni, lehni atd.), cvičení povelu lehni u psovoda, cvičení přinášení různých předmětů
- odkládání psa
- návyk na střelbu

Věk psa: 11. – 13. měsíc

- rozšíření stopování na 40 minut staré a 500 metrů dlouhé stopy v jakémkoliv terénu
- rozpoznávání předmětů, průzkum terénu
- aport a štěkání psa na povel
- přivolání psa s usednutím před psovodem, odkládání psa
- nacvičování prohlídek a zadržení pachatele

Věk psa: 14. – 16. měsíc

Pachové práce

- stopa ve vzdálenosti až 800 metrů a stará okolo 1 hodiny
- krátká čerstvá stopa v mírné frekvenci
- rozlišování vlastních předmětů

Poslušnost

- zvládnutí ovladatelnosti psa na vodítku
- základní povely – sedni, lehni, vstaň
- zdokonalování aportu, štěkání psa na povel
- trénování odmítnutí potravy
- nezájem vůči výstřelům

Obrana

- chování psa k člověku, chování psa při napadení psovoda
- průzkum terénu
- vyštěkání nebo hlídání pachatele
- ostražitost psa při výstřelu a prohlídce

Jak již bylo zmíněno, štěně se pořizuje v osmi týdnech jeho věku a do té doby má základní výcvik na starost chovatel a až poté psovod. Samotný psovod se pak rozhodne pro určitý výcvik psa, který může být i speciální, pokud to bude například obranář nebo stopař. Ve speciálním výcviku se psovod zaměřuje na konkrétnější cviky, které budou v budoucnu potřeba. Základem je, aby výcvik služebního psa bavil a pes nebyl přehnaně zatěžován. Není dobré opakovat dokola jeden a ten samý cvik s pocitem, že čím vícekrát to pes zopakuje, tím rychleji se to naučí. Pes musí dané cviky dělat s radostí.

4.4 Kategorie služebních psů Celní správy České republiky

Základní rozdělení služebních psů je do dvou kategorií:

- a) služební psi pro pachové speciální práce (dále jen služební pes PSP),
- b) služební psi, kteří slouží k obraně osob a ochraně majetku.

Služební psi PSP jsou dle výcviku zařazeni do kategorií pro vyhledávání:

- a) omamných a psychotropních látek (dále jen OPL),
- b) tabáku a různých tabákových výrobků,
- c) exemplářů CITES a živočišných produktů,
- d) bankovek,
- e) zbraní,
- f) lihu a lihových výrobků,
- g) ostatních komodit dle CS. (metodická informace č. 17/2020)

Ze slov Marty Strnadové (kynoložka Celní správy ČR) je patrné, že 90 % psů u Celní správy České republiky se využívá pro pachové práce (vyhledávání jednotlivých komodit) a zbylých 10 % psů se řadí do kategorie obranářů. Jednotlivé komodity a počty psů (celkem 71 služebních psů) k 31.3.2021 jsou vyobrazeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Rozdělení počtu psů do kategorií

OPL (vč. Kombinace OPL – zbraně):	29 z toho:	OPL:	3
		OPL + Z:	26
tabák (tabák – líh a pes pro práci na plošině):	27 z toho:	tabák:	21
		tabák + plošina:	1
		tabák + líh	5
bankovky (bankovky – OPL a bankovky – Z):	6 z toho:	bankovky:	1
		bankovky + Z:	1
		bankovky + OPL:	4
CITES (CITES – tabák):	3 z toho:	CITES:	2
		CITES + tabák:	1
Obranný:	6		
CELKEM: 71 služebních psů			

Zdroj: Martina Strnadová

Dle slov Jiřího Zatloukala (2021) mají psi u Celní správy České republiky jako jediní pravomoc očuchávat i lidi. Takoví psi musí být pohodoví, nesmí nepokousat člověka.

Kategorie obranný

Psi zařazení do této kategorie se využívají k zajištění bezpečnosti členů Celní správy České republiky a to při vykonávání kontrol na tržištích, při různých exekucích a při kontrole zaměřené na nelegální zaměstnanost. Tito psi jsou používáni k hlídání celních skladů a objektů. Dokonce se psi v této kategorii užívají od roku 2017 ke kontrole hazardů. (URL10) Na obrázku č. 14 lze vidět výcvik psa při napadení pachatele.

Obrázek č. 14: Německý ovčák a napadení pachatele

Zdroj: Martina Strnadová

Kategorie cites

Při výcviku pro pachové práce služebních psů se nejčastěji používá přenos pachu zvířat v pachové konzervě. To je sklenice, ve které je materiál se specifickým pachem různých živočichů. Materiál vkládaný do sklenic zajišťuje pro Celní správu České republiky zoologická zahrada. Služební pes dokáže odhalovat velké množství chráněných živočichů v živém i neživém stavu. Práce těchto psů je nejčastěji na letištích s mezinárodním provozem. (URL10)

Kategorie zbraně a munice

Výcvik je složen ze dvou částí. První je rozpoznání zbraní, dále pak určení drog. Psi jsou připravováni rozpoznat různé druhy dlouhých a krátkých zbraní, jejich části včetně střeliva, které jsou dostupné v České republice. (URL10)

Kategorie drogy

Služební psi se v kategorii pro vyhledávání drog vyskytují především na letištích s mezinárodním provozem, a to při kontrole osob, zavazadel a zboží. Další nasazení těchto psů je při kontrolování dopravních prostředků, skladů nebo při domovních prohlídkách. Na obrázku č. 15 lze vidět záchyt 11 kg marihuany, která byla rozdělena do 28 balíčků a schována v kufru automobilu. (URL10)

Obrázek č. 15: Záchyt 11 kg marihuany

Zdroj: URL10

Kategorie líh a alkohol

Důsledkem tzv. metanolové aféry v České republice, při které zemřelo asi 50 osob, vznikla výše uvedená kategorie. Služební psi se využívají při provádění kontrol na tržištích, v kamenných obchodech i skladech. (URL10)

Kategorie bankovky

Využití služebních psů je především na Letišti Václava Havla v Praze nebo při domovních prohlídkách ve spolupráci s Policií České republiky. (URL10) Na obrázku č. 16 lze vidět německého ovčáka, který „očuchává“ bankovky.

Obrázek č. 16: Německý ovčák a bankovky

Zdroj: Martina Strnadová

Kategorie tabák

V této kategorii jsou psi vycvičeni na objemnější množství cigaret a tabáku. Využívají se při kontrolách v dopravních prostředcích, kontejnerech, na tržištích nebo při domovních prohlídkách ve spolupráci s Policií ČR. Pro tuto kategorii byl vycvičen služební pes, který pracuje ve výškách, jako například na střeše autobusů s využitím zvedací plošiny. Na obrázku č. 17 lze vidět nelegální přepravu cigaret ukrytých v chlebu. (URL10)

Obrázek č. 17: Cigarety ukryté v chlebu

Zdroj: URL10

4.5 Pes a pachová stopa

V přírodě se nachází nespočetně mnoho různých pachů. Pachy vylučují miniaturní částice tzv. molekuly pachu. Pod pojmem pach je myšlena vůně, která může být pro člověka příjemná i nepříjemná. Částice roznášeného pachu vzduchem se zachytávají na oděvu lidí, různých předmětech a usazují se i na povrchu půdy. Nejstálejšími pachy jsou pachy rostlinného a živočišného původu. Při hledání stopy psem má největší význam lidský pach. Každý člověk má svůj vlastní pach, který je vytvořen fyziologickými procesy v lidském těle. Lidský pach je veden přes potní a mazové žlázy a přes kůži se dostává do venkovního prostředí ve formě páry nebo potu. Pachy se zachytávají i na již zmíněném oblečení, na kterém se zůstávají i okolní pachy, nejen ty lidské. Tímto vzniká souhrn pachů a přidružuje se s individuálním pachem. Někdy mohou být tyto pachy natolik silné, že utlumí všechny ostatní. Těmito pachy mohou být pachy obydlí (plíseň, nátěr nábytku, pach dřeva atd.), pachy povolání (prodáváč tabáku, uzenin, lékař atd.), pachy předmětů (léky, tabák, potraviny atd.), pachy dočasné (pach látek, krev, barva atd.). Oblečení i obuv se nasáknou těmito pachy, se kterými se člověk dostane do kontaktu. Výcvikem je důležité přichystat služebního psa tak, aby dokázal pachy od sebe rozpoznat, odlišit a zapamatoval si je. Je obecně známé, že každému člověku, kterému se mění nálada, tak se zároveň mění i výraz v obličeji. Stejně tak každá nálada člověka dává najevo vylučovaný pach. Tento proces se nazývá „fyziognomie pachů“. Toto moc dobře pes rozpozná, a proto má pes k některým lidem blíže než k ostatním. Většina výroků poukazuje na to, že čím je stopa novější, tak tím je pro psa jasnější, ale nemusí tomu tak vždy být. Existuje spousta pachů rostlinného, živočišného i průmyslového původu, kterých si pes svým dokonalým čichem všimá i po delší době (například pachy voňavek, olejů, barev atd.). Nikdo z lidí nemůže jasně říct, po jaké době pes stopu už nevyčítí. Pes má mnohem lepší a vyvinutější čich než člověk, a proto dokáže člověka nebo zvíře vyčítit na velkou vzdálenost. Obrovský vliv na pachovou stopu má počasí. Pokud je venku mráz, horko, déšť, vítr atd., tak se pachová stopa stává pro čich psa nevnímání. Během hodiny je kvůli vypaření či vysušení stopa pryč a nedá se psem „vyčuchat“. Na všechny tyto případy musí brát psovod při výcviku psa zřetel a dbát na velké množství pachů na cvičné stopě, aby byl výcvik vysoce účinný. Služební pes, který vykonává svoji službu při hledání pachové stopy, tak musí být velmi poctivě trénován. Pokud tomu tak není, dochází poté k neúspěchu a pes se může stát i nepotřebným. (Komolý, 1963)

4.5.1 Výcvik služebního psa pro sledování pachové stopy

Při tomto výcviku musí psovod naučit psa sledovat stopu člověka v prostředí i v časovém rozmezí, kdy pachová stopa vzniká a kdy je možné, aby pes stopu zachytil. Na konci výcviku si pes osvojí překonávat překážky a vzdorovat různým nástrahám pachatele, který se snaží psovi zabránit v jeho chycení. Tento nácvik využívají hlavně psovodi ozbrojených složek IZS. Ve zkouškách, které vykonává psovod se psem je jasně dáno prostředí a čas, ve kterém musí pes úspěšně splnit danou zkoušku. Výcvik psa pro sledování pachové stopy začíná za předpokladu, že při výchově byl probuzen zájem o stopování. Pokud pes žádný zájem o sledování pachové stopy nikdy neprojevil, tak by žádný takový výcvik neměl probíhat. Při každém výcviku psa jsou důležitou součástí i pochvaly, odměny a také důslednost psovoda a jeho znalosti. Při tréninku pro sledování pachové stopy se téměř nikdy nevyužívá kontrastní metoda, což znamená, že se nepoužívají nepříjemné až bolestivé podněty. Při práci psa, kde využívá svůj perfektní čich se jako donucovací prostředek pro splnění cviku musí využít takový úkol, který psovod odvodí z povahy psa. Pokud psovod zvolí pro splnění úkolu nevhodný podnět, tak to může vést ke zkažení psa. Důvěra mezi psovodem a psem je podstatná, proto při výcviku pro sledování pachových stop nesmí dojít k fyzickému trestu.

Výcvik probíhá tak, že psovod přiváže psa a vzdálí se od něj na několik metrů, kde pes už psovoda nemá v dohledu. V ten moment psovod vyšlape stopu v přímém směru, poté se ukryje, povoláná osoba vezme psa a dovede ho dva metry před stopu a dochází k vypracování stopy. Tímto se pes naučí reagovat na povel „hledej“ a „stopa“, následně už vede ke stopě psa sám psovod a na konci na něj čeká jeho oblíbená hračka. Nejprve se používá povel „hledej“, kdy pes „čuchá“ a hledá stopu. Pokud pes najde stopu, tak psovod použije povel „stopa“ a v tento moment psovi potvrzuje, že vykonal práci dobře. Na konci je důležité psa pochválit nebo ho odměnit pamlskem. (Komolý, 1963)

4.5.2 Výcvik služebního psa k odhalení omamných a psychotropních látek

Je všeobecně známo, že existuje obrovské spektrum těchto látek, a proto je tento výcvik psů k jejich odhalení velmi obtížný. Jsou to hlavně přírodní drogy na základě konopí (marihuana, hašiš), mák (opium, heroin), kokain anebo drogy syntetické, což je například pervitin nebo extáze. Při tomto výcviku je podstatné, aby psovod dbal na to, aby se pes nedostal do přímého kontaktu s drogou (uchopení do tlamy). Pokud by se tak stalo, může dojít k otravě psa. Při tomto specifickém výcviku, který je využíván Policií ČR či Celní správou ČR, se používá především aportování, za které pes vždy dostane pamlssek. Pro

tuto práci musí být psi fyzicky zdatní, obratní, hraví a vytrvalí v aportování. Osoby, které mají na starosti úkryt vzorků s pachy, nikdy nemůžou zkontrolovat, zda jsou dobře ukryty, protože tyto pachy jsou pro lidský čich nedosažitelné. Psi využívají tohoto specifického výcviku hlavně při kontrolách osob a zboží na hranicích, dále pak při domovních prohlídkách, pokud je osoba podezřelá z trestného činu. (Straus, 2010)

4.5.3 Výcvik služebního psa pro odhalení schovaných zbraní a municí

Výcvik psa k vypátrání schovaných zbraní a municí se zaměřuje na veškeré palné zbraně, střelivo a části těchto zbraní. Psi musí rozpoznat všechny pachy, které vycházejí ze zbraní. Tento výcvik je stejný jako výcvik předešlý. Psi se využívají při hledání míst, kde byl spáchán trestný čin a byla aplikována zbraň. V tomto případě je velmi důležitá rychlost dostat psa na místo činu, aby mohl ihned zahájit identifikaci pachové stopy. Psi využití je také při domovních prohlídkách. (Straus, 2010)

4.5.4 Výcvik služebního psa k odhalení výbušnin

Tento určitý výcvik slouží k odhalení výbušnin, které slouží k sestrojení nástražného výbušného systému. Tato soustava je sestrojena z výbušné trhaviny nebo zápalné látky. Výbušnina je chemická sloučenina, která je buď v kapalném nebo pevném stavu. Za výbušniny lze považovat bleskovice, munice, roznětky či pyrotechnické produkty. Výcvik je zaměřen hlavně na ty výbušniny, které jsou pro pachatele nejsnadněji dosažitelné. Může nastat situace, kdy jsou prostory pro psa nebezpečné a nemůže je sám prohledat. Za těchto okolností se používají detektory, ale čich psa je stále výkonnější a levnější. (Straus, 2010)

4.5.5 Výcvik služebního psa k odhalení ukrývajících se osob

Psi vycvičení pro nalezení schovaných lidí se využívají hlavně při ochraně vnějších hranic schengenského prostoru a při kontrolách v dopravních prostředcích. Dále je služební pes využíván při sledování trestance či podezřelé osoby, která se při útěku skryje v nepřehledném prostoru. (Straus, 2010)

4.6 Psovod a pes

Nejpodstatnějším úkolem každého moudrého a rozvážného psovoda je, aby štěňata, která si převezme od chovatele ihned od počátku vychovával a cvičil správně dle principu zoopsychologie. Měl by ve svém služebním psovi neustále vzbuzovat a podporovat rozvoj jeho vloh. Nesmí tomu být naopak, aby nedocházelo k jejich utlumení. Hlavním významem práce psovoda je, aby měl služební pes správně vyvinuté pudy, byl sebejistý, pracovitý, poslušný a ochotný. (Müller, 2009)

Nadpraporčík Jiří Zatloukal říká: „*Při výběru psovoda je klíčové, aby měl psovod možnost ustájení svého přiděleného služebního psa doma. Pokud si já osobně vybírám psovoda, rozhoduji se dle toho, jak na mě povahově působí a určitě je výhodou i to, zda se známe. Práce psovoda je velmi náročná a kladou se na ni velké nároky. Práce probíhá 24 hodin denně, psovod má psa neustále u sebe, takže tomu musí přizpůsobit i svůj rodinný život. Proto je výhodou mít spíše dům se zahradou než bydlet v bytě. Samozřejmostí je jeho láska ke psům, a aby ho bral jako svého „parťáka“. Pro takovou práci se musí psovod velmi obětovat, takže je důležité, aby ho práce bavila. Není to jednoduché, a proto tato práce není rozhodně pro každého. Důležitým kritériem pro mě při výběru je i to, zda má psovod práci nastavenou spíše jako koníček, a ne pouze jako povinnost. Když pes odchází do „psího důchodu“ (o tom rozhoduje věk a opotřebování), tak si ho psovod bere k sobě domů, kde dožije svůj život a postará se o něj.*“

Základním principem je kladný vztah psovoda k práci při výcviku, a hlavně k samotnému zvířeti. Pouze dlouhodobý a láskyplný vztah mezi psovodem a psem dovede psovoda k tomu, aby byl trpělivý, vytrvalý, spravedlivý, poctivý a dle míry i náročný. Podstatou výcviku je, aby psovod měl svoji práci dopředu připravenou a promyšlenou, měl určité znalosti a dokázal je správně využít. Neměl by psa rozmazlovat, chovat se k němu jako k člověku a chtít po něm věci, které pes nedokáže pochopit. Pes plní pouze to, co se dokázal naučit. Výcvik nesmí probíhat pouze v izolovaných podmínkách, ale naopak je důležité psa učit všemu, co se může okolo něj vevnitř i venku dít. Na psa mají vliv veškeré podněty, což jsou například jiná zvířata, lidé, zvuky, pachy atd., a při tomto je klíčové, aby psovod naučil psa vnímat na prvním místě právě jeho. Při tom má význam i to, jak se psovod ke psovi chová, jak se vyjadřuje nebo i to jaký používá tón hlasu. Pokud výcvik neprobíhá, tak se psovod musí i nadále věnovat psovi (například hrát si s ním, dávat mu najíst nebo s ním chodit na procházky). (Komolý, 1963)

4.6.1 Vlastnosti psovoda

Mezi důležité vlastnosti psovoda patří (URL27):

Sebeovládání

Psovod by rozhodně měl mít tuto vlastnost, aby dokázal ovládat své chování při výcviku. Pokud pes nejedná tak, jak by měl, musí psovod umět správně zareagovat. Jestliže psovod bude naštvaný nebo dokonce i agresivní, může špatně zareagovat, a pes si toto chování zapamatuje. Když pes neuposlechne, není přípustná žádná hrubá reakce. Naopak psovod musí zachovat klid a vyřešit vše s chladnou hlavou. Pes je velmi vnímavý a pozná, když psovod „není ve své kůži“. V tomto případě je lepší výcvik neuskutečnit a jít se psem raději na procházku.

Trpělivost, houževnatost

Psovod musí být při výcviku hodně trpělivý a pečlivý. Každý cvik je různý, a proto i někdy může trvat jeho osvojení delší dobu, při kterém je důležitá právě trpělivost. Pokud se výcvik nevyvíjí dle představ psovoda, neměl by z toho vinit psa, ale hledat jiné výcvikové metody. Čím více se očekává od psa přesné vykonání cviku, tím více je potřeba houževnatost.

Důslednost

Při provádění jednotlivých cviků musí být psovod velmi důsledný, aby byl výcvik efektivní. Důslednost je důležitá jak vůči psovi, tak ale i k sobě, což znamená důkladné připravení a promyšlení následných kroků. Psovod by měl provádět cviky dle posloupnosti, jak mají jít správně za sebou. Musí platit pravidlo jeden cvik = jeden povel.

Rozšiřování teoretických znalostí

Teoretické znalosti jsou základem pro správný výcvik. Pokud psovod není dobře připraven na výcvik psa a neví si rady, může na psa vyvíjet větší psychický, ale i fyzický tlak. Jestliže od psa psovod očekává výborné provedení a správné zvládnutí cviku, tak je podstatou jeho připravenost a prohlubování jeho znalostí o daných metodikách.

Být pro psa vůdcem

Při výcviku i výchově psa hraje důležitou roli i to, jaký má psovod na psa vliv. Ten se projevuje jeho hlasem, pohybem, postavou nebo výrazem v obličeji. Jestliže bude psovod volat příjemným hlasem s úsměvem na tváři, pes si bude myslet, že si jeho „pániček“ chce hrát, ale pokud bude znít naštvaně a mračit se, tak to pes ihned pozná.

5 Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo co nejpřesněji popsat vhodná plemena psů pro výcvik, práci a využití u Celní správy České republiky. V teoretické části práce je charakterizován integrovaný záchranný systém a rozdělení jeho složek na základní a ostatní složky. Je zde podrobně rozebrána každá základní složka integrovaného záchranného systému. Dále je popsána kynologie a služební kynologie. Deskriptivně-analytická část práce začíná tématem vhodného výběru psa, následně jeho výkupem. Práce obsahuje popis nejvyužívanějších plemen psů u Celní správy České republiky, kterými jsou nejčastěji německý a belgický ovčák. Další bod poukazuje na souhrnné informace o výchově a výcviku psa, přijímací zkoušce pro jeho přijetí do služby. Jsou zde uvedeny jednotlivé metody výcviku psa, jejich důležitost i použití. Celní správa České republiky využívá především metodu operantního podmiňování. Práce je také zaměřena na rozdělení služebních psů do jednotlivých kategorií. Dále pak členění práce služebních psů pro sledování pachových stop, které se dělí dle druhu pachu. Služební psi Celní správy České republiky jsou především vycvičení pro sledování pachové stopy, k odhalování omamných a psychotropních látek, schovaných zbraní a municí, výbušnin a při vyhledání ukrývajících se osob. V neposlední řadě je v tomto tématu rozebrán velmi důležitý poslední bod, a to psovod a pes. Při výcviku psa je podstatný vztah mezi psem a psovodem, proto je žádoucí dbát na správný výběr psovoda, který by měl splňovat uváděné vlastnosti, a uvědomit si, že je to práce na 24 hodin.

Pro vypracování této bakalářské práce bylo nutné nastudovat dostupné poznatky z knížek a internetových zdrojů. Byla také zapotřebí emailová, telefonická a osobní konzultace s vedoucím referátu kynologie České republiky. Z dosažených informací je patrné, že práce služebních psů a psovoda je velmi podstatná a nenahraditelná nejen pro práci Celní správy České republiky, ale také pro další složky integrovaného záchranného systému.

Tato práce přináší celistvý soubor informací, který může být nápomocný při výběru vhodných plemen pro výcvik a použití psů pro Celní správu České republiky.

Seznam zdrojů

Literatura

1. HOROVÁ, E. *Kynologický výkladový slovník*. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze a vzdělávacím centrem SVOPAP vydalo nakl. CanisTR, 2012. ISBN isbn978-80-904210-6-6.
2. KOLLER, J. *Kynologická příručka*. Praha: Naše vojsko, 2019. ISBN 978-80-206-1823-8.
3. KOMOLÝ, A. *Výcvik služebního psa*. Praha: Naše vojsko, 1963. ISBN 28-007-63.
4. KUBEŠ, J., KORDA, F. *Retrívři*. České Budějovice: Dona, 1998. Chováme psy. ISBN 80-861-3614-0.
5. MARTYNEK, R. *kynolog Celní správy ČR – instruktor a chovatel služebních psů*. [emailová korespondence], 2021.
6. MÜLLER, M. *Výcvik ochranného psa: chov, výcvik, zkoušky a hodnocení*. Praha: Brázda, 2009. ISBN 978-80-209-0368-6.
7. NAJMANOVÁ, D., HUMPÁL, Z. *Atlas plemen psů*. Praha: SZN, 1981. ISBN 07-126-81.
8. PLESKAČ, J. *zástupce vedoucího VZSK metodik výcviku služebních zvířat – kynolog Celní správy ČR*. [emailová korespondence], 2021.
9. RÄBER, H. *Plemena psů: Encyklopedie: Původ – předkové – cíle chovu – schopnosti a užití*. Ostrava: Blesk, 1994. ISBN 80-856-0655-0.
10. RULC, J. *Dějiny služební kynologie: historický vývoj a vznik četnické a policejní kynologie, jakož i kynologie ostatních ozbrojených sborů na území našeho státu*. Praha: CanisTR, 2010. ISBN isbn978-80-904210-3-5.
11. STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-238-7.
12. STRNADOVÁ, M. *kynoložka Celní správy ČR – Výcvikové zařízení služební kynologie Celní správy České republiky*. [emailová korespondence], 2021.
13. ŠTĚPÁNSKÝ, K. *Služební a pracovní plemena psů*. Praha: SZN, 1974. ISBN 07-041-74.
14. VERHOEF-VERHALLEN, E. *Jack Russell teriér*. 3. vyd. Čestlice: Rebo, 2010 Rádce chovatele. ISBN 978-80-255-0334-8.

15. VERHOEF-VERHALLEN, E. *Německý ovčák*. 3. vyd. Čestlice: Rebo, 2010. Rádce chovatele. ISBN 978-80-255-0337-9.
16. VILÁŠEK, J., FIALA, M., VONDRÁŠEK, D. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8.
17. ZATLOUKAL, J. *vedoucí referátu Kynologie Celní správy ČR – kynolog a psodod* [emailová a telefonická korespondence], 2021.

Internetové zdroje

- URL1: <https://www.hzscr.cz/clanek/integrovaný-zachranný-system.aspx> [cit. 2021-04-18].
- URL2: <https://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-961839.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d> [cit. 2021-04-22].
- URL3: <https://zachrannasluzba.cz/system-zzs-v-cr/> [cit. 2021-04-22].
- URL4: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx> [cit. 2021-04-22].
- URL5: https://cs.wikipedia.org/wiki/Celn%C3%AD_spr%C3%A1va_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky [cit. 2021-04-22].
- URL6: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/o-ceske-cs.aspx> [cit. 2021-04-22].
- URL7: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/stejnokroje-a-oznaceni-celni-spravy.aspx> [cit. 2021-04-22].
- URL8: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kynologie> [cit. 2021-04-30].
- URL9: <https://www.hzscr.cz/clanek/kynologie-v-integrovanem-zachrannem-systemu-65558.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d> [cit. 2021-04-30].
- URL10: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Documents/V%C3%BDcikov%C3%A9+za%C5%99%C3%ADzen%C3%A9+slu%C5%BEbn%C3%AD+kynologie+Celn%C3%AD+spr%C3%A1vy+%C4%8CR+He%C5%99manice.pdf> [cit. 2021-05-05].
- URL11: <http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-2.php> [cit. 2021-05-01].
- URL12: <https://www.webfordog.cz/atlas-psu/nemecky-ovcak/> [cit. 2021-06-15].
- URL13: <https://www.pesweb.cz/cz/nemecky-ovcak> [cit. 2021-06-16].
- URL14: <https://www.webfordog.cz/atlas-psu/belgicky-ovcak/> [cit. 2021-06-16].

- URL15: <https://www.zoohit.cz/magazin/psi/plemena-psu/belgicky-ovcak-malinois> [cit. 2021-06-16].
- URL16: <https://www.pesweb.cz/cz/belgicky-ovcak-malinois> [cit. 2021-06-16].
- URL17: <https://cz.depositphotos.com/stock-photos/parson-russell-teri%C3%A9r.html?qview=43394717> [cit. 2021-06-16].
- URL18: <https://www.pesweb.cz/cz/jack-russell-terier> [cit. 2021-06-16].
- URL19: <https://www.zoohit.cz/magazin/psi/plemena-psu/border-kolie> [cit. 2021-06-17].
- URL20: <https://www.pesweb.cz/cz/border-kolie> [cit. 2021-06-17].
- URL21: <https://www.webfordog.cz/atlas-psu/border-kolie/> [cit. 2021-06-17].
- URL22: <https://www.spokojenypes.cz/anglicky-springrspanel/> [cit. 2021-06-22].
- URL23: <https://www.pesweb.cz/cz/anglicky-springrspanel> [cit. 2021-06-22].
- URL24: <https://www.hellosandy.cz/anglicky-springrspanel/> [cit. 2021-06-22].
- URL25: <https://www.webfordog.cz/atlas-psu/flat-coated-retriever/> [cit. 2021-06-23].
- URL26: <https://www.webfordog.cz/atlas-psu/flat-coated-retriever/> [cit. 2021-06-23].
- URL27: <http://www.australiankelpie-ake293.cz/?p=419> [cit. 2021-07-17].

Legislativa

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru)
- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně
- Zákon č. 374/2011 Sb. o zdravotnické záchranné službě
- Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky
- Metodická informace 27/2016 Služební kynologie CS ČR
- Metodická informace 17/2020 Služební kynologie CS ČR

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Identifikační znak Celní správy ČR	21
Obrázek č. 2: Znak kynologie Celní správy ČR	23
Obrázek č. 3: Psovod se psem při zkoušce	27
Obrázek č. 4: Německý ovčák	29
Obrázek č. 5: Čtyři typy belgického ovčáka	30
Obrázek č. 6: Jack Russell teriér na koni	32
Obrázek č. 7: Border kolie	33
Obrázek č. 8: Anglický špringršpaněl	35
Obrázek č. 9: Flat coated retrívr	37
Obrázek č. 10: Sniffer, Obrázek č. 11: Klikr, Obrázek č. 12: Truhlík	41
Obrázek č. 13: Výcvik psa se snifferem	41
Obrázek č. 14: Německý ovčák a napadení pachatele	45
Obrázek č. 15: Záchyt 11 kg marihuany	46
Obrázek č. 16: Německý ovčák a bankovky	47
Obrázek č. 17: Cigarety ukryté v chlebu	47

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Rozdělení počtu psů do kategorií	44
--	----